MINISTERUL EDUCAȚIEI

DIRECȚIA GENERALĂ ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR

Nr. 33774/06.10.2021

INSPECTORATUL ȘCOLAR AL JUDEȚULUI COVASNA
Sf. Gheorghe Str. Victor Babeș Nr. 15/C
INTRARE Nr. 7962
Anul 2021 luna 10 ziua 07

APROB.
SECRETAR DE STAT
Sorin ION

ROMÂNIA MINISTERUL EDUCAȚIEI SECRETAR DE STAT ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR

Către Inspectoratele Școlare Județene/Inspectoratul Școlar al Municipiului București,
- În atenția inspectorului școlar general și a inspectorului de specialitate pentru învățământul preșcolar/educație timpurie -

În vederea implementării unitare și coerente a prevederilor *Curriculumului pentru educația timpurie* (aprobat prin OMEN nr.4694/02.08.2019), a *Ordonanței de urgență nr.100/2021*, precum și a practicilor dezvoltate în educația timpurie din România în ultimii ani, se aprobă ***Scrisoarea metodică*** **pentru anul școlar 2021-2022**, prevăzută în anexă.

Vă rugăm să distribuiți în toate unitățile de învățământ preșcolar acest document și, ulterior, să verificați modul în care sunt respectate prevederile legale în vigoare privind desfășurarea activităților cu copiii în unitățile de învățământ preșcolar.

DIRECTOR GENERAL,
Mihaela Tania IRIMIA

DIRECTOR,
Eugen Stoica

INSPECTOR GENERAL,
Viorica Preda

MINISTERUL EDUCAȚIEI

DIRECȚIA GENERALĂ ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR

2021 - 2022, ANUL COMUNITĂȚILOR PROFESIONALE DE ÎNVĂȚARE

Cercetătorii și organizațiile internaționale din domeniul educației accentuează deopotrivă ideea conform căreia calitatea educației timpurii și a educației școlare depinde de existența personalului competent, cu o formare solidă (OECD, 2006; UNICEF, 2008; Milotay, 2016).

În același timp, profesia didactică a devenit din ce în ce mai complexă (European Commission, 2011a), cu provocări multiple și continue care impun din ce în ce mai mult sprijin pentru specialiștii din această zonă, atât în formarea inițială, cât și în formarea continuă. Mai mult, societatea complexă și atât de diversă în care trăim face imposibilă azi găsirea soluțiilor standard pentru toți copiii/toate familiile.

Astfel, ***Comunitățile Profesionale de Învățare/Comunitățile care Educă*** sunt un răspuns potrivit la provocările cu care ne confruntăm în educație. Aceste comunități pot fi descrise ca fiind reprezentate de un grup de oameni care împărtășesc și care își pun întrebări cu privire la practicile lor, într-o manieră continuă, reflexivă, colaborativă, incluzivă și orientată către creștere/dezvoltare împreună (Stoll et al., 2006, p. 223). Scopul acestora nu este neapărat acela de a fi o *comunitate profesională de învățare*, ci mai degrabă acela de a îmbunătăți starea de bine și de învățare pentru copiii și familiile acestora (Ibidem).

Anul școlar 2021-2022, la nivelul educației timpurii din România, debutează ca **primul an școlar dedicat construcției unui sistem de educație timpurie unitar si incluziv**, ca an în care împreună ne vom mobiliza pentru a sprijini dezvoltarea serviciilor pentru copiii sub 3 ani, respectiv a creșelor care sunt preluate de unități de învățământ preșcolar (cf.prevederilor OU nr.100/10.09.2021).

În același timp, acest an școlar debutează sub deviza ***Profesorul - agent al schimbării***. John Hattie (*Visible Learning*, 2012) argumentează faptul că devotamentul și atitudinea profesorilor au cea mai mare influență asupra progresului elevilor și că, în plus, acestea sunt cele asupra cărora avem un oarecare control și, ca atare, stă în puterea noastră să generăm și să implementăm cu succes schimbarea.

În acest context, ne propunem să oferim colegilor de la catedră un set de sugestii și recomandări care să-i sprijine în procesul de proiectare și organizare eficientă a procesului didactic, în aplicarea unor strategii cu ajutorul cărora pot oferi suportul adecvat tuturor copiilor pentru a-și atinge potențialul propriu. În același timp, ne dorim ca aceste recomandări să-i ajute să construiască comunități profesionale de învățare care să genereze, la nivelul comunității, o emulație în ceea ce privește educația.

MINISTERUL EDUCAȚIEI

DIRECȚIA GENERALĂ ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR

MEDIUL DE ÎNVĂȚARE - o clasă prietenoasă, care reflectă diversitatea și care susține învățarea fiecăruia și a tuturor

În ceea ce privește **spațiul** în care copiii antepreșcolari și preșcolari sunt primiți, se mișcă și se joacă, acesta trebuie să fie bine gândit și amenajat, astfel încât să fie o sursă din care copilul se inspiră și învață, un loc plăcut, frumos, în care se simte bine, în siguranță, un loc care le vorbește lor și celor care îl vizitează despre ce se întâmplă într-un serviciu standard de educație timpurie, indiferent cum se numește acesta: *grădiniță* sau *creșă*.

Conștienți fiind de faptul că interacțiunile copiilor și întreaga lor activitate sunt strâns legate de temperamentele acestora, vă propunem, legat de amenajarea spațiului și de rolul lui în învățare, să **acordați atenție celor trei categorii de temperamente pe care ați putea să le întâlniți în grupa dumneavoastră: flexibil, timid/retras și activ.**

Copiii cu temperamentul flexibil respectă regulile, se integrează ușor în grupul de copii și sunt mereu atenți la ce se întâmplă în grupă și nu vor necesita eforturi deosebite din partea dvs. și o amenajarea specială a mediului în afara celei deja cunoscute de dvs. și recomandate de curriculumul în vigoare. În schimb, e bine să știm că acești copii pot fi cei care vă pot ajuta în a-i sprijini pe ceilalți în procesul de integrare socială și educațională.

Copiii timizi sunt mai sensibili, necesită o atenție deosebită din partea adultului cu care interacționează și, eventual, strategii progresive de construire a relației cu ceilalți copii. Pentru aceștia veți avea nevoie de amenajarea unui colț mai liniștit, unde să se retragă din când în când, eventual cu unul dintre colegii cu temperament flexibil pe care îl considerați potrivit sau cu care s-a acomodat/empatizează deja, veți avea nevoie de răbdare, de încurajare, de joc unu la unu (educatoare - copil), precum și de timp pentru a reuși o integrare fără traume în grupul de copii și în procesul didactic alături de ceilalți.

Copiii activi sunt cei care solicită toată atenția și toată energia adultului în general și, în cazul de față, a educatoarei. Aceștia au nevoie de spații largi, cu jucării și jocuri care să le satisfacă nevoia de mișcare și de foarte multă predictibilitate (a ști/a fi anunțat dinainte ce urmează să facă) în activitățile de învățare. Asocierea cu un copil cu temperament flexibil sau chiar cu un copil timid, dacă acesta prezintă interes pentru activitățile pe care colegul mai activ le desfășoară, ar putea fi benefică și vă poate da răgaz să rezolvați unele probleme importante în procesul didactic în care sunteți angajați continuu.

Creați un spațiu (în grupă sau în spațiile adiacente: hol, o altă sală de grupă liberă, o nișă etc.) **pentru copiii care sunt ceva mai activi și care pot folosi acea zonă pentru a-și satisface nevoia de mișcare și, în același timp, găsiți căi de încorporare a mișcării în procesul de învățare dedicat acestora** (ex.: bicicletă fixă,

care să aibă un coșuleț pe ghidon, în care se găsesc cărți/cartoline corespunzătoare temei pe care o parcurgeți în săptămâna/perioada respectivă; o scară fixă, prinsă pe perete; un MP3Player cu secvențe muzicale și/sau poezii/povești cu tematică adecvată săptămânii/perioadei respective; suporturi manipulative, tip Montessori, cu spațiu pentru încheiat-descheiat nasturii, legat-dezlegat șireturile, prins-desfăcut capsele, tras fermoarul etc. și pe care se pot plasa imagini în acord cu tematica parcursă sau la care pot lucra în timp ce folosesc MP3Player-ul etc.). De asemenea, oferiți și alte modalități de încorporare a mișcării în procesul de învățare pentru copiii care sunt ceva mai activi, fără a distrage foarte mult atenția celorlalți copii (ex.: mingi/figurine textile, încărcate cu materiale terapeutice de tipul: nisip, bile plastic sau de poliester etc., pe care le pot mânui în timp ce ascultă un mesaj, explicații, povești, poezii; gheme, fâșii de fundă care pot fi rulate etc.).

Procurați sau realizați dumneavoastră, pentru utilizarea în activitățile zilnice, **materiale variate** (cărți, jucării, suporturi mnemotehnice, materiale mărunte confecționate sau din mediul natural, materiale pentru mici experimente etc.) pe care să le amplasați în zonele/centre de joacă amenajate temporar sau permanent și **care să reflecte incluziunea și diversitatea** și să permită exerciții și interacțiuni culturale, etnice, geografice, sociale diverse, care să se adreseze diferitelor niveluri de dezvoltare ale copiilor din grupă sau care să antreneze mai multe tipuri de inteligență (H. Gardner), cu scopul de a-i ajuta pe copii să învețe lucruri utile și cu plăcere. Utilizarea acestor materiale se va face în funcție de obiectivele stabilite de cadrul didactic, de tema proiectului sau a activităților, precum și în funcție de dorințele și/sau dispozițiile copiilor.

La centrul *Bibliotecă* plasați înscrisuri în limbile materne ale copiilor din grupă și, pe holuri, puteți expune postere, desene, alte tipuri de lucrări colective sau individuale ale copiilor însoțite de mesaje care promovează incluziunea și diversitatea. Tot la acest centru puteți plasa cărți cu povești, CD-uri cu jocuri, cântece sau povești, seturi de imagini care să vorbească despre diversitate și unitate (culturală, geografică, etnică, socială etc.).

În zona în care desfășurați ***Întâlnirea de dimineață*** afișați și utilizați, după caz, salutul în limbile materne ale copiilor din grupă, salutul în limba română și în limbile moderne pe care copiii le studiază la grădiniță, precum și expresii uzuale în aceste limbi (materne sau moderne), atunci când vârsta sau interesul copiilor permit acest lucru.

Gândiți situații de învățare diferite care să corespundă cât mai multor tipuri de inteligență și asigurați-vă că fiecare copil le poate parcurge în timpul zilei, în diferite momente ale activității lor. Acest lucru nu înseamnă o schimbare a organizării obișnuite a grupei în centrele de interes recomandate de curriculumul specific, ci, dimpotrivă, acest lucru înseamnă a ne folosi de tipurile de inteligență și a găsi modalitatea prin care aproape fiecare să fie reflectat în sarcinile pe care copiii le pot îndeplini la unul dintre centrele de interes, în funcție de tema parcursă la un moment dat. Astfel, cei cărora li se potrivește tipul de inteligență vizual-spațială pot

viziona un film în centrul Joc de rol/Bibliotecă, cei cărora li se potrivește tipul de inteligență verbal-lingvistică pot asocia text/cuvânt cu imaginea potrivită în centrul Bibliotecă, iar cei cărora li se potrivește tipul de inteligență kinestezică pot construi diferite obiecte asociate temei pe care toți o parcurg, însă în feluri diferite, la centrul Construcții sau Artă. Copiii vor fi încurajați să treacă pe la toate aceste zone de învățare, chiar dacă au început cu zona în care ei se simt cel mai confortabil, iar la finalul zilei, vor avea posibilitatea să își împărtășească toate experiențele trăite, atât din zona care li s-a potrivit cel mai mult, cât și din celelalte.

Solicitați copiilor să strângă, să sorteze și să organizeze jocurile și jucăriile, chiar să ajute în amenajarea spațiului, împreună cu dvs. Aceasta îi va ajuta să devină mai ordonați și responsabili.

IMPORTANT!

Modul în care fiecare cadru didactic reușește să armonizeze **abundența/bogăția cu simplitatea, frumosul cu utilul, tradiționalul cu modernul** și în care realizează o îmbinare perfectă între toate acestea și obiectele existente în grupă/grădiniță, plantele, culorile, mirosurile, ca părți componente ale aceluiași ansamblu înseamnă **respect pentru copil și pentru profesie.**

Abundența de materiale/supraîncărcarea și calitatea dotărilor de care dispune grupa/grădinița nu generează neapărat un spațiu eficient pentru învățare și nu reprezintă o garanție a faptului că acesta răspunde nevoilor copiilor.

Spațiul de care dispun copiii trebuie să fie caracterizat ca fiind **curat, util, interactiv, estetic, flexibil, adecvat la sarcinile gândite în raport cu curriculumul specific,** confortabilil și, mai presus de orice, **un spațiu care vorbește despre VALORI ale societății/comunității.**

Organizați centre de interes care se potrivesc nevoilor educaționale ale copiilor dvs. și nu organizați mai mult de două centre pentru copiii de 2 și 3 ani.

Nu uitați de respectarea măsurilor de organizare a activității în cadrul unităților/instituțiilor de învățământ în condiții de siguranță epidemiologică pentru prevenirea îmbolnăvirilor cu virusul SARS-CoV-2 în vigoare!

<u>JOCUL - valorificarea optimă a acestuia în copilăria timpurie</u>

Jocul, definit de pedagogul Jean Piaget ca „pol al exercițiilor funcționale în cursul dezvoltării individului", angajează plenar copilul, atât pe verticală, cât și pe orizontala activității psihice. Deși jocul este recunoscut ca un autentic instrument al minții, de cele mai multe ori este doar o formă de exprimare, un instrument, în contextul mai extins al învățării.

Prin joc se afirmă eul copilului, personalitatea sa, în acest fel contribuind la eliberarea și extinderea eului, asigurând satisfacerea unei game foarte largi de trebuințe, de la cele cognitive, de explorare, la cele de valorificare a potențialului de care dispune, de la trebuințele perceptorii și motorii, la trebuințele de autoexprimare în plan comportamental, totul fiind în raport cu ansamblul vieții mintale și al adaptării intelectuale. Din aceste considerente, **jocul este tipul de activitate, metoda și mijlocul de bază folosit în activitățile cu copiii mici**, care și-a dovedit de-a lungul timpului eficiența deosebită.

În perioada copilăriei timpurii, prin joc, copiii învață mult mai repede decât în oricare altă perioadă a vieții, însă învățarea trebuie susținută de factori precum dragostea, atașamentul, atenția, încurajarea, stimularea intelectuală, în afară de securitate, nutriție și îngrijire. Acești factori, cumulați, vor avea efecte benefice, stimulative și de durată asupra dezvoltării cerebrale și nu numai.

Experiențele pozitive din grădiniță și, respectiv, din jocul pe care copilul îl desfășoară acum, **au un rol important în formarea unui creier sănătos**, capabil să reacționeze adecvat la stimulii de orice natură ar fi aceștia, în formarea obișnuinței de a frecventa ritmic o instituție de învățământ și în menținerea dorinței de a învăța pe tot parcursul școlarității viitoare și al vieții.

În acest context, **încercați să găsiți sau să concepeți jocuri noi care**, în afară de starea de bine oferită copiilor, **au efect asupra dezvoltării copiilor.** Inițiați jocuri mai complexe sau mai simple care, indiferent de structura, complexitatea și forma lor, să presupună și un efort fizic care să îi dea copilului șansa de a-și consuma enormele rezerve de energie de care dispune, șansa de a avea trăiri afective simple (furie, plăcere, uimire, exuberanța) și/sau emoții complexe (bucurie, frică), cu rol în declanșarea unor manifestări motivaționale diferite.

Desfășurați jocuri specifice domeniilor de dezvoltare corespunzătoare vârstei timpurii, pentru atingerea potențialului maxim pe toate palierele acestei dezvoltări sau **inițiați jocuri senzoriale, întrucât stimularea simțurilor stă la baza cunoașterii,** iar copilului mic trebuie să i se creeze ocaziile activării acestora pentru a putea învăța despre sine, despre lucrurile care îl înconjoară, despre natură, despre lume. **Experiența senzorială facilitează formarea unor abilități, deprinderi care îl ajută pe copil să se protejeze față de obiecte și situații periculoase**, cum ar fi: cunoașterea semnificației culorilor semaforului îl va proteja de accidente rutiere, depistarea cu ușurință a mirosurilor poate înlătura pericolul unui incendiu, a unei explozii etc, detectarea cu precizie a zgomotelor/ sunetelor permite copilului să ia măsuri, decizii folositoare sau să ceară ajutor.

IMPORTANT!

Cele mai eficiente metode pentru a stimula dezvoltarea copilului sunt interacțiunea directă a acestuia cu mediul și elementele sale, exercițiul și jocul. La oricare din aceste mijloace se apelează, la vârsta mică totul poate fi o joacă și este recomandat să fie așa.

Atunci când educatoarea apreciază nevoia derulării **jocului liber** de către un copil/un grup de copii, acesta **poate fi plasat și în alte momente ale zilei decât cele recomandate de *Programul zilnic*** promovat de curriculumul specific, chiar și cu depășirea intervalului orar de 30 de minute, pentru a oferi copiilor posibilitatea de a interacționa unii cu alții, de a întări relațiile între copii pe cale naturală și de a consolida grupul sau pentru a avea răgazul unei abordări individualizate a acestuia/acestora. **Puteți începe activitățile planificate și de la momentele de joc liber al copiilor,** unde puteți observa dorințele, nevoile și aplecarea copiilor pentru anumite teme.

Dați sens jocurilor, indiferent de tipul acestora, fiindcă este activitatea care definește copilul și-i sprijină înțelegerea, cunoașterea, evoluția și dezvoltarea, îi creează starea de bine și-i provoacă bucuria de a învăța și de a fi împreună cu alții.

Dați copiilor o voce, prin a considera mereu ce doresc și a le orienta activitățile cu răbdare și înțelegere, pornind mereu de la nevoile lor reale.

Țineți seama că învățarea copiilor prin joc se petrece tot timpul, nu doar la jocurile didactice și acordați atenție momentelor în care copiii se joacă liber și aleg să fie împreună.

Găsiți prilejul de a merge cu copiii în natură (parc, pădure, spațiu verde amenajat) **și începeți activitățile din acest mediu natural.**

PROIECTAREA ȘI PLANIFICAREA ACTIVITĂȚILOR CU COPIII - planificarea unor activități care îi angajează plenar și eficient pe copii

Pornind de la teoria autoconcordanței (Pânișoară apud DePaulo - 2021), trebuie să urmărim obiectivele care ni se potrivesc. Dacă alegem greșit, dacă urmărim obiective care nu reflectă cine suntem cu adevărat, chiar dacă atingem obiectivele respective, nu ne vom simți fericiți sau împliniți. Cu atât mai mult, atunci când este vorba despre copiii pe care i-am primit spre formare, **alegerile pe care le facem trebuie să concorde cu nevoile lor de educare, învățare, dezvoltare.** Astfel, pentru a nu „greși" sau pentru a nu face lucrurile întâmplător, tot ceea ce are legătură cu procesul didactic din grădiniță trebuie atent planificat și bine proiectat.

Chiar dacă dispuneți de o experiență frumoasă la grupă sau chiar dacă presupuneți că totul vă este clar, înainte de a vă desfășura activitățile **trebuie să acordați o atenție deosebită planificării** (anuală, tematică, săptămânală) **și proiectării** (proiectele tematice, activitățile zilnice). În acest caz și activitățile vor avea mai multă coerență și consistență, iar conținutul acestora va fi mult mai bogat și adaptat nevoilor copiilor din grupă. Totodată, buna pregătire sprijină buna comunicare cu copiii și cu alte colege, cu părinții și colaboratorii.

Pentru o bună proiectare, vă propunem o trecere în revistă a pașilor necesari în cadrul acestui proces.

Paşi în proiectare	Explicitarea paşilor
Pasul 1	Stabilim, prin evaluarea inițială, nivelul de dezvoltare al grupei, analizând fiecare domeniu de dezvoltare.
Pasul 2	Se selectează din Curriculum pentru educație timpurie (2019) domeniile de dezvoltare pe care ne vom focaliza în semestrul I/ în anul școlar.
Pasul 3	Pentru fiecare domeniu de dezvoltare selectat, se selectează cel puțin o dimensiune a dezvoltării (dar pot fi și mai multe).
Pasul 4	Pentru fiecare dintre dimensiunile selectate sunt alese acele comportamente urmărite în cadrul activității.
Pasul 5	Se formulează obiectivele operaționale pentru fiecare dintre comportamentele selectate care se vor regăsi în proiectele sau schițele de activități.
Pasul 6	Se concep situaţiile de învăţare adecvate. Sunt identificate domeniile experiențiale, activitățile de dezvoltare presonală și liber alese în cadrul cărora vor fi exersate de către copii comportamentele selectate în pasul anterior, precum și mijloacele de realizare a activităților.
Pasul 7	Se selectează conținuturile și stabilește tema activității integrate și se identifică strategiile didactice considerate de cadrul didactic ca fiind cele mai potrivite pentru realizarea obiectivelor operaționale stabilite, realizându-se proiectul de activitate.

IMPORTANT!

Activitatea didactică se planifică anual şi săptămânal, în acord cu planul de învăţământ şi metodologia de aplicare a lui.

Planificarea anuală se realizează pe proiecte tematice și teme săptămânale independente care să fie corelate/distribuite pe cele 6 teme anuale de studiu.

Tema/ ideea se alege pornind de la interesul copiilor faţă de un subiect, de la dorinţa şi capacitatea educatoarei de a dezvolta cu copiii un anumit subiect din diferite domenii de cunoaştere; viaţa socială, ştiinţa, literatura etc. **Tema va fi sugerată de descriptivul celor şase teme anuale de studiu, unele evenimente majore din viaţa copiilor, a societăţii sau de anumite tradiţii şi obiceiuri specifice.**

Este important ca **temele abordate să fie apropiate de mediul în care trăieşte copilul, de preocupările lui şi de nivelul de dezvoltare al acestuia.**

MINISTERUL EDUCAȚIEI

DIRECȚIA GENERALĂ ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR

CÂTEVA DESCHIDERI ÎN CEEA CE PRIVEȘTE CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII ȘI DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚILOR

Asumați-vă rolul de curator de conținuturi. Este un rol la care poate nu ne-am gândit până acum, însă el este din ce în ce mai evident în comportamentul nostru, al tuturor: găsim un conținut care ne place și povestim cunoscuților despre el, trimitem cunoscuților un link către un blog/o pagină cu informația care nouă ni s-a părut interesantă și care, la rândul ei ar putea ajunge și la alții. În cazul cadrelor didactice, invitația este de a selecta conținuturi noi și interesante din punct de vedere pedagogic și de a le împărtăși, indiferent de canalul de comunicare, cu colegii, cu părinții/reprezentanții legali ai copiilor. Și, mai mult, asumați-vă acest rol și în raport cu copiii, selectând pentru ei cele mai potrivite informații (în format text sau sub forma unor imagini, a unui film, a unei bucăți muzicale etc.) în funcție de temă, interesul acestora ca grup sau interesul individual al fiecăruia, de nivelul sau nevoile lor la un moment dat.

Atunci când ne referim la conținuturi, atenția noastră ar trebui să se îndrepte către două zone importante, vehiculate pe scară largă în educație în ultimii ani, respectiv: **educația STEAM** (aplicarea conceptelor științifice în lumea reală prin intermediul tehnologiei, ingineriei, artei și matematicii) și **educația pentru valori.**

Educația STEAM cere profesorilor să parcurgă **șase pași secvențiali** cu copiii/elevii pentru a-i ajuta pe aceștia să dezvolte un proces de învățare autentic.

1. **Focalizarea** - solicită copiii/elevii să învețe să identifice întrebările/problemele esențiale care necesită răspunsuri. Profesorii trebuie să manifeste o înțelegere clară cu privire la modul în care aceste întrebări/probleme care pot să apară se corelează cu standardele educaționale.
2. **Detaliul** - această fază se focalizează pe identificarea aspectelor-cheie care au creat întrebarea/problema inițială și cum reflectă aceste elemente cunoștințe și deprinderi pe care copiii/elevii le au deja și care îi sprijină în aflarea răspunsului.
3. **Descoperirea** - înseamnă a aduce împreună cercetarea și analiza a ceea ce se potrivește și ce nu se potrivește cu problema de rezolvat.
4. **Aplicarea** – aduce împreună învățarea și cercetarea pentru a rezolva problema/a răspunde la respectiva întrebare. Copiii/elevii încep să vadă cum pot să creeze soluții inovative folosindu-se de toate informațiile și instrumentele pe care le au la dispoziție.
5. **Prezentarea** - permite împărtășirea a ceea ce au învățat; copiii/elevii exprimă într-un mod creativ ceea ce au acumulat în procesul cunoașterii cu privire la o temă și dau/primesc feed-back.

6. **Legături** - copiii/elevii au oportunitatea de a-și revizui munca și de a încorpora ceea ce au învățat din feed-backul primit de la colegi sau de la profesor.

Încercați, așadar, să priviți activitățile cu copiii, îndeosebi cele focalizate pe domeniul experiențial Științe și din această perspectivă a educației STEAM.

Definite ca "idei abstracte despre ceea ce societatea crede că este bun, drept și dezirabil" **valorile sunt aspecte definitorii ale identității culturale** (Goodman, 1992). Valoarea conține în structura ei o componentă cognitivă, una afectivă și una comportamentală. **Pe baza valorilor sunt apreciate acțiunile sociale și sunt determinate alegerile pe care indivizii le fac. Procesul de raportare la valori determină formarea atitudinilor, a conduitei personale, a comportamentului.** În acest context, este important ca profesorii să cunoască foarte bine valorile care ne definesc pe noi ca popor.

Cultura românească abundă în mărturii de valoare ale înaintașilor noștri proveniți din toate mediile și straturile societății - scriitori, istorici, jurnaliști, membri ai clerului, gânditori, oameni obișnuiți, oameni politici, mărturii care ar trebui să ne fie familiare și de la care putem porni în a-i educa pe copii. Un exemplu de prietenie putem găsi în relația celor doi scriitori Ion Creangă și Mihai Eminescu, o ilustrare a dragostei de țară o putem realiza folosindu-ne de câteva dintre faptele domnitorului Ștefan cel Mare, o discuție despre regele sculpturii lumii - Brâncuși sau despre regele poeziei - Vasile Alecsandri pot să sădească în sufletul copiilor mici dragostea și prețuirea pentru valori umane importante.

Așadar, considerăm că trebuie acordată o **atenție deosebită cunoașterii și păstrării culturii și tradițiilor neamului românesc și**, implicit, **a cunoașterii evenimentelor istorice, culturale, religioase, sociale specifice**: *Ziua Națională, Nașterea Mântuitorului, Ziua Culturii Române / Ziua Eminescu, Ziua Unirii, Ziua lui Ion Creangă; Ziua Independenței României, Ziua Învățătorului* etc. și acest lucru se poate face fie prin conceperea unor proiecte tematice care să abordeze astfel de teme, fie prin organizarea unor activități extrașcolare.

De asemenea, este important **să cultivăm copiilor dragostea pentru limba română** și pentru o exprimare corectă, îndeosebi prin exemplul oferit de cadrul didactic, precum și prin activități în care să se acorde o atenție deosebită acestor aspecte: jocuri didactice, jocuri-exercițiu, activități de lectură după imagini, de repovestire etc.

Pentru a înlesni înțelegerea și învățarea, atunci când este posibil, **transformați conținutul științific pe care doriți să-l transmiteți copiilor într-o poveste credibilă, ușor de înțeles și de decodat pentru aceștia**, întrucât activitățile de povestire/lectura educatoarei sunt foarte îndrăgite de copii și activează părți ale creierului care le facilitează angajarea profundă, emoțională într-o activitate de învățare.

Pentru fixarea cunoștințelor și pentru aprofundarea/evaluarea acestora, conturați-vă propria abordare și împărțiți cât mai des grupa în grupuri mici de învățare colaborativă, încurajându-i să lucreze împreună, să ducă la bun sfârșit o sarcină asumată în grup și într-un anumit interval de timp, agreat în comun etc.

Identificați sau creați modalități inedite de apreciere a efortului și a rezultatelor copiilor (individual sau în grup) în ceea ce privește învățarea prin joc. Se poate realiza, pe lângă alte metode, o hartă individuală de progres, care poate fi completată la finalul zilei sau la finalul săptămânii sau poate fi o hartă de progres a grupei, pe care copiii o pot contura împreună cu cadrul didactic la sfârșitul zilei / săptămânii / proiectului tematic / semestrului etc.

IMPORTANT!

Implicați-vă în jocul copiilor! Studiile arată că în copilăria mică relația copiilor cu educatoarea joacă un rol crucial în dezvoltarea abilităților academice, emoționale și sociale (e.g., Birch & Ladd, 1997; Hamre & Pianta, 2001; Howes, Phillipsen, & Peisner-Feinberg, 2000; Pianta & Stuhlman, 2004). În absența părinților, educatoarea reprezintă figura de autoritate la care copilul se raportează pentru a primi ajutor și îndrumare. (Hamre & Pianta, 2001, 2006). În acest sens, educatoarea reprezintă baza de siguranță prin care copilul poate explora contextul grupei și interacțiunea cu ceilalți copii (Birch & Ladd, 1997; Thijs & Koomen, 2008).

Oferiți copiilor posibilitatea de a petrece o perioadă de timp cu ei înșiși sau în grup, așa cum le place, cu materialele/jucăriile care le plac cel mai mult, legate sau nu de tema pe care o parcurgeți. Această perioadă poate fi aceea menționată în programul zilnic din curriculumul specific (joc liber sau de activitate individuală de explorare a unui subiect de care este interesat copilul) sau o alta pe care dvs. o alocați acestei nevoi, în funcție de cât de neliniștiți par a fi copiii sau cât de mult și-au pierdut interesul pentru ceea ce dvs. ați gândit pentru scenariul zilei respective.

DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ - căi de sprijin pentru o învățare socio-emoțională care favorizează succesul școlar

Stimularea socio-emotională este strâns legată de dezvoltarea unor procese cognitive care au loc în viața copilului: achiziționarea limbajului, înțelegerea relației cauză-efect, capacitatea de transfer, de generalizare și capacitatea de reglare a atenției și nu numai.

Dezvoltarea și educația socio-emoțională a copilului se recomandă a fi abordate din trei perspective: cea a copilului, a părintelui și a profesioniștilor din grădiniță. Nu

este suficient să învățăm copiii sa recunoască emoțiile, să le exprime și apoi să le gestioneze dacă nu sunt implicați și părinții în acest proces.

Comportamentul, atitudinea și obișnuințele noastre influențează echilibrul emoțional al copilului. ***Etichetarea, mesajele critice, feedbackul negativ* oferit copiilor din partea adulților au efecte negative asupra stării emoționale a acestora și, implicit, asupra comportamentelor lor.**

Educația socio-emoțională nu se realizează doar prin activități special proiectate sau când conținuturile tematice selectate o cer. **Educația socio-emoțională se face de la intrarea copilului în grădiniță până la plecare**, fiecare gest, tonalitate a unui răspuns, fiecare privire, zâmbet sau comportament observat de către copil la noi constituie o "lecție" de educație socio-emoțională. La fel și în familie. Ca atare, între preocupările noastre trebuie să se regăsească activități destinate educației părinților, privitoare la aspectele semnalate (sub forma atelierelor scurte, online și/sau față în față, cu grupuri de 10-12 părinți) și activități destinate educatoarelor, ateliere de reflecție și analiză a propriilor comportamente în relația cu copiii, în cadrul cărora se identifică soluții *împreună* pentru situațiile deosebite, concrete din grupa/grupele grădiniței.

Să învățăm împreună, concret, educatoare, părinți, copii cum să gestionăm un conflict mic apărut, cum să oferim feedback formativ etc.

În cadrul atelierelor, precum și în interacțiunile zilnice cu copiii, **încurajați-i să-și exprime stările și dorințele** (*Acum sunt supărat și nu vreau să mă joc cu colegul meu)* și să pună întrebări cu privire la starea lor emoțională sau a altor copii (*De ce plânge Maria?*). Prin astfel de demersuri se încearcă recuperarea unor întârzieri în sfera limbajului (dacă sunt), însușirea unor termeni care descriu diverse emoții și stări emoționale (trist, nervos, supărat, bucuros, nerăbdător), ca prerechizită pentru reglarea emoțională viitoare. Dacă unui copil nervos i se descrie mimica feței și senzațiile corporale pe care le simte în momentul respectiv (inima bate mai repede, fața i s-a înroșit, transpiră, este încruntat, strânge din pumni, bate din picioare, ridică vocea etc.) și i se denumește emoția pe care o trăiește (i se spune că este nervos), acesta va recunoaște și va conștientiza emoția cu toate manifestările sale. Descrierile făcute de educatoare vor putea sprijini copilul în a preveni un alt acces de nervi, prin identificarea timpurie a semnalelor corporale și prin etichetarea corectă a stării sale. De asemenea, **copilul trebuie sprijinit să înțeleagă corect cauza propriei emoții**, pentru ca, în timp, să dobândească o abilitate cognitivă care mediază dezvoltarea emoțională și socială, și anume raționamentul și capacitatea de a se autoregla din punct de vedere emoțional.

Intervenind punctual și pe loc în anumite situații veți contribui la dezvoltarea unui set de abilități socio-emoționale privind: recunoașterea și denumirea emoțiilor proprii și ale altora, utilizarea adecvată a unor termeni care exprimă mai multe emoții (teamă, furie, îngrijorare, tristețe, bucurie, nerăbdare etc.), identificarea a ceea ce ar simți un alt copil într-o anumită situație, cum să îți faci prieteni, cum să să întreții o conversație, cum să respecți regulile grupului, să primești și să faci

complimente, cum să negociezi, să cooperezi, să oferi ajutor la nevoie sau să îl ceri etc.

Utilizați diverse instrumente *(metrul / roata / diagrama / tabela emoțiilor)* **pentru a verifica starea emoțională a copiilor în raport cu procesul de învățare** (fie la începutul zilei, fie la începutul unei activități/a unui proiect tematic cu un grad crescut de noutate, fie la sfârșitul zilei etc.) și pentru a regla starea acestora, promovând și încurajând emoțiile pozitive și starea de bine. În acest scop, se recomandă utilizarea unor emoticoane frumoase, cu impact asupra atitudinii copiilor și dorinței de a avea o stare de bine, reflectată și într-o imagine frumoasă, stimulativă. Aceste instrumente / inventare ale emoțiilor copiilor pot fi utile și în repartiția pe zone / centre de activitate: cei care se simt plini de energie (culoarea verde) pot fi îndrumați către *Centrul Construcții* sau la *Joc de rol*, iar pe cei mai puțin energici, triști, somnoroși etc. (culoarea galben sau roșu) îi putem îndruma către *Centrul Bibliotecă* sau *Nisip și apă* sau către o activitate individuală la *Masa luminoasă*.

Marea majoritate a psihologilor consideră că empatia stă la baza dezvoltării inteligenței socio-emoționale și este definită ca procesul prin care participăm la experiența emoțională a altei persone și înțelegem modul în care se simte. De aceea, **sprijiniți copiii să învețe să ofere sprijin și să empatizeze cu cei care au nevoie de ajutorul lor.**

Totodată, **încurajați copiii în a face alegeri cu privire la ceea ce vor să învețe și în a-și asuma rolul decisiv în învățare.** Oferiți-le materiale, instrumente, situații pentru a putea face alegeri. Puteți folosi, printre altele, instrumente precum *Tabelul responsabilităților* sau *Tabla cu sarcini* de realizat în pereche și cutiile aferente îndeplinirii sarcinilor (Planul Dalton).

IMPORTANT!

Comportamentele adulților, părinți și educatoare, **constituie adevărate modele de învățare a abilităților de viață ale copiilor preșcolari.** Toate reacțiile adulților din jurul copiilor - cognitive (ce gândim), emoționale (ce simțim) și comportamentale (cum reacționăm) influențează și modelează atitudinile și comportamentele copiilor. Copiii învață în funcție de ce fac adulții și mai puțin din ceea ce spun aceștia, fiindcă observă și imită comportamentele noastre.

Pentru dezvoltarea abilităților de viață este foarte important ca adulții, din jurul copiilor să aibă reacții cu mesaj de învățare pentru copil și să adopte comportamente care să fie acordate cu obiectivele de învațare planificate și nu cu stările și emoțiile personale.

MINISTERUL EDUCAȚIEI

DIRECȚIA GENERALĂ ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR

COMUNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE - lecții pentru viață, lecții pentru o stare de bine

Amintiți-vă de importanța partenerilor care nu sunt în grupă, alături de dvs. și de copiii, respectiv părinții/reprezentanții legali ai copiilor din grupă. **Asigurați mijloace de comunicare diverse și eficiente cu aceștia și o unitate de cerințe în raport cu copiii.** Astfel, concepeți mici scrisori către părinți, în care să le prezentați, din când în când, evoluția propriului copil, menționând ce activități s-au desfășurat până la acel moment, ce răspunsuri a dat copilul lor sau ce reacții deosebite a avut, ce progrese a făcut în raport cu sine și cu nivelul precedent, ce așteptări aveți de la dânșii în ceea ce privește sprijinul oferit copilului etc. Totodată, implicați părinții/aparținătorii (părinți, bunici, frați) în cel mai activ mod cu putință, prin participarea la activitatea de lectură (ex.: *Momentul poveștilor*) sau prin intermediul unei înregistrări; implicați părinții lansându-le invitații în calitate de specialiști în diferite domenii de activitate care se leagă de tema proiectului tematic derulat la grupă/tema saptămânală/tema concurentă (ex.: părintele angajat la Filarmonica care le cântă copiilor la instrument și le împărtășește din experiența lui profesională).

Transmiteți părinților/reprezentanților legali mesajul că sunteți acolo pentru a le răspunde la întrebările și preocupările legate de educația și evoluția copiilor lor și construiți/planificați căi și mijloace prin care să va asigurați că acest lucru se întâmplă. Și, nu uitați, **orice aspect abordat în comunicarea cu celălalt este o problemă de perspectivă!**

De asemenea, **cooptați părinții și colaboratorii cu privire la activitățile în care valorificați specificul național** (limbă, istorie, geografie, credință, obiceiuri, tradiții, folclor), puneți în valoare **și diversitatea** culturală, etnică, lingvistică, religioasă, difuzați informații utile când evenimentele / sărbătorile se petrec în timpul liber, sub formă de link-uri, texte literare (istorioare, poezii), filmulețe etc.

Important!

Dați valoare activităților desfășurate și/sau promovate, oferind tuturor celor cu care interacționați modelul propriu de exprimare, documentare, informare, respect și promovare a multiculturalității, de toleranță și trăire autentic românească, de profesionalism și determinare.

MINISTERUL EDUCAȚIEI

DIRECȚIA GENERALĂ ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR

PROIECTE ȘI PROGRAME EDUCAȚIONALE RECOMANDATE A SE DERULA ÎN ACEST AN ȘCOLAR

- ✓ *Să citim pentru mileniul trei* - proiect lansat de ME, finanțare locală;
- ✓ *Kalokagathia* - proiect lansat de ME, finanțare locală;
- ✓ *Educație timpurie incluzivă și de calitate (ETIC)* - proiect necompetitiv derulat de ME, Univ.Ștefan cel Mare SV, Univ.Aurel Vlaicu AR și Univ.din Pitești
- ✓ *România crește cu tine - Educația timpurie o investiție în viitor (abordarea Primokiz)* - proiect coordonat de Centrul Step by Step, SbS International, Fundațiile Jacobs și Botnar, Elevetia, parteneriat cu ME;
- ✓ *Citește-mi 100 de povești* - proiect coordonat de Asociația OvidiuRo, parteneriat cu ME
- ✓ *Ateliere de dezvoltare socio-emoțională* - proiect lansat de Asociația Ovidiu Ro în parteneriat cu ME, Centrul Step by Step, Asociația Cu alte Cuvinte, Fundația Noi Orizonturi
- ✓ *Grădina de relaxare, liniște și învățare (GRLI)* - https://www.facebook.com/Gradina-de-Relaxare-Liniste-si-Invatare-100129568563l0 - referințe Silvia Breben și jud.CL, CJ, CS, CV, DB, DJ, IF, MH;
- ✓ *Planul Dalton* - referințe, ISJ Constanța;
- ✓ Cursul *Magia Lecturii* (oct.-dec.2021), un curs dezvoltat de specialiști și practicieni și pus la dispoziție în premieră, în mod gratuit de Asociația Lectura și Scrierea pentru Dezvoltarea Gândirii Critice România și Asociația OvidiuRo (pentru participare se pot crea conturi pe https://www.ovid.ro/contul-tau/);
- ✓ *Program de educație parentală* - referințe ISJ Prahova;
- ✓ *Practici educaționale progresive în grădiniță* (PEPG) - referințe ISJ Brăila;
- ✓ *Ateliere de educație socio-emoționale pentru părinți, educatoare, copii* - referințe, Grădinița Căsuța cu povești, Bistrița.

TEME RECOMANDATE PENTRU CERCURI PEDAGOGICE, ACTIVITĂȚI METODICE

Propunerea noastră pentru acest an școlar, în ceea ce privește dezvoltarea profesională a cadrelor didactice, vizează analizarea posibilității de derulare în format fizic sau online, în funcție de situația epidemiologică a localității în care se găsește unitatea de învățământ, a unor activități din categoria celor care sprijină dezvoltarea profesională (activități metodice, cercuri pedagogice etc.) cu teme selectate, în urma unei analize la nivelul unității de învățământ, din temele abordate în anii anteriori sau din cele nou propuse:

Teme din anii anteriori:

- *Educația outdoor;*
- *Visible learning - pași spre o învățare autentică;*
- *Educația incluzivă;*
- *Dezvoltarea socio-emoțională a copiilor preșcolari;*
- *Învățarea colaborativă - idei și soluții adaptate nivelului de vârstă preșcolar;*
- *Metodele interactive de grup;*
- *Activitățile integrate;*
- *Metoda proiectelor în învățământul preșcolar;*
- *Diversitatea culturală în activitățile cu preșcolarii;*
- *Contexte și instrumente pentru dezvoltarea gândirii laterale la copilul preșcolar;*
- *Modalități de comunicare și învățare online în învățământul preșcolar.*

Teme noi:

- *Grădina de relaxare, liniște și învățare - schimburi de idei;*
- *Strategii de sprijin pentru învățare pentru copiii cu autism;*
- *Proiectarea activităților în echipă și derularea în comun a unui proiect tematic - experiențe împărtășite;*
- *Cum să devii profesorul care aduce bucuria în ochii copilului și recunoștința în sufletul părintelui;*
- *Activitatea educatoarei la grupele combinate - provocări și împliniri;*
- *Lucrul cu copilul antepreșcolar - modalități de proiectare a activităților zilnice.*